

котрий стояв біля витоків “Спадщини”. Він сформулював концепцію щорічника й узяв на себе наукове редагування перших його випусків. Отже, видання X тому єдиного в Україні фахового щорічника “Спадщина: Літературне джерелознавство, текстологія”, у якому зібрані найважливіші публікації В. Дудка, а також статті українських і зарубіжних літературознавців про його доробок, сприятимуть, на думку дослідниці, гідному пошануванню наукової спадщини текстолога. Пам’ятати про таких учених,

як В. Дудко, прагнути досягнути того рівня, який вони започаткували своїми працями, – наш обов’язок.

Зі сторінок ошатного однотомника О. Гарачковської перед читачем постає авторська візія творчості видатних майстрів художнього слова у вимірах часу. Історичні паралелі змушують замислитися над крилатим висловом О. Довженка про те, що сучасність завжди по дорозі з минулого в майбутнє. Отож від нас самих залежить, яку Україну збудуємо завтра.

Володимир Кузьменко
м. Київ

Отримано 2 грудня 2018 р.

КНИЖКА ПРО БУКОВИНСЬКЕ ТЯЖИННЯ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

Мельничук Б. Олесь Гончар і Буковина: літературно-краєзнавче дослідження / [наук. ред. канд. філол. наук О. Меленчук, відп. за випуск В. Кіндій]. – Чернівці: Місто, 2018. – 80 с.

На лицьовій стороні цього ошатного видання, витриманого в зеленому (буковинському!) кольорі та з відповідним мереживом, домінує світлина, де усміхнений Олесь Гончар перебуває в чималому гурті дівчат і молодиць, завітчаних розкішними барвистими хустками. Цей знімок зроблено в Мілієві, рідимому селі Дмитра Загула, уже добряче подаленілого 1971 року. Це своєрідний символ – не перша, але й не остання зустріч письменника з нашим краєм, зустріч, одна із шести, про яку йдеться в недавно опублікованій книжці Богдана Мельничука “Олесь Гончар і Буковина”.

А вперше майстер слова побував у нашому місті й кількох районах області влітку 1969 р. Відомості про це автор книжки почерпнув переважно з нині забутого нарису В. Бабляка “Верем’я”, опублікованого в одному із січневих зшитків журналу “Україна” за 1970 р., і з пізнішої статті-спогаду В. Селезінки в газеті “Час” (19 липня 1995 р.). Свідчення чернівецького режисера й журналіста про трагедію на весіллі в Ленківцях під час небувалої повені влітку 1969 р. допомогли дослідникові з’ясувати

документальний характер подій, змальованих у кількох розділах роману “Циклон”, і глибину їх художньої візії.

Матеріалом для висвітлення зустрічі О. Гончара з буковинською Димкою – селом, де відбувалися криваві події, увічнені в повісті О. Кобилянської “Земля”, послужила Б. Мельничуку стаття тодішнього (1973 р.) кореспондента газети “Молодий буковинець”, а нині одеського літератора Романа Кракалії, про виступ київського гостя на відкритті музею-садиби письменниці в цьому селі.

Свідком двох інших, чи не найрезонансних стрічань видатного прозаїка з нашим краєм, став сам автор книжки “Олесь Гончар і Буковина”. Восени 1971 р. це було в Мармуровій залі Чернівецького університету й гарнізонному Будинку офіцерів, а влітку 1983-го – у найбільшій залі нинішнього палацу “Юність Буковини”. Крім незабутніх особистих вражень, Б. Мельничук скористався з тодішніх нотаток О. Гончара (тепер вони вміщені у тритомних щоденникових записах).

Згадує автор книжки ще про поїздки О. Гончара на Буковину. Про одні з них – покликаючись на розповідь колишнього доцента Чернівецького університету, згодом проректора Ніжинського педінституту П. Никоненка (це були не афішовані, приватні візити). Про інші приїзди автор вичитав в одній із публікацій журналіста Володимира Добржанського в газеті “Буковинське віче”. Їх також не було афішовано, але не з причини приватності, а з іншої: О. Гончар приїздив до Кельменецького району в депутатських справах. В. Добржанський, тодішній редактор райгазети, супроводжував гостя, але розповів про подію дуже скупко. Нині цього свідка вже немає серед живих. Та, може, зосталась людина, котра могла би сказати про це більше?

Автор книжки “Олесь Гончар і Буковина” інформує і про зворотний зв'язок: про те, як буковинці приїздили до митця на береги Дніпра й зустрічалися з ним то в його квартирі в Києві, то в підкиївській Кончі-Заспі, то у Спілці письменників України. Про це, зокрема, поділився спогадами із читачами ще “Радянської Буковини” 2 квітня 1983 р. вчитель Звенячинської восьмирічної школи Заставнівського району, нині покійний Леонід Миронюк. Щоби прищепити учням любов до мистецтва слова, він організував при школі літературний клуб “Тронка”, з учасниками якого не раз навідувався до Києва. Приїхавши одного разу до столиці України з учнями, Л. Миронюк зателефонував письменникові додому, той запросив до себе всіх. І хоч в Олесь Терентійовича було обмаль часу, проте їхня зустріч тривала понад три

години. Прозаїк по-батьківськи цікавився навчанням дітей, їхніми мріями. Кожному із тридцяти п'яти учнів подарував на згадку свою книжку, сфотографувався з ними, – писав Л. Миронюк. До речі, його згадану попереду статтю було ілюстровано знімком, на якому зафіксовано буковинського вчителя в товаристві О. Гончара та його внучки Лесі, нині продовжувачки справи дідуся, члена Національної спілки письменників України. Знімок, який зробила тоді її бабуся Валентина Данилівна Гончар, уміщено в рецензованій книжці.

“Педагогічний” розділ цієї студії висвітлює взаємини О. Гончара з буковинським учителем (він працював у Малятинській школі Кіцманського району) та перекладачем двадцяти чотирьох книжок румунських літераторів Іваном Кушніриком. Є в ній і віншувальне слово видатного майстра, яке прикрасило перше число відновленого 1993 року дитячого видання:

“Вітаю буковинську “Ластівку”, народжену під зорею незалежної України, вітаю всіх прихильних до неї.

Землі Ольги Кобилянської і Юрія Федьковича – моє зачарування й любов”.

Покликається Б. Мельничук і на своє листування з О. Гончаром 1980-х років. Факсиміле одного з листів – від 16 вересня 1986 р. – подано у книжці на с. 78. До речі, цей лист опубліковано в 10-му томі незавершеного 12-томника (а незавершеного через безглузде звинувачення О. Гончара одним із керівників сучасної книговидавничої справи в тому, що він, мовляв, “прорадянський письменник” і тому “не актуальний”). Згадує автор і попередні власні праці про митця слова (а їх у нього до десяти – і українською, і румунською мовами), оцінює відповідні статті своїх колег Анатолія Добрянського та Мирослава Лазарука, мемуари Дмитра Гнатюка. Славетний співак, наражаючись на небезпеку, завіз до Канади кілька примірників “Собору”, коли в Україні розгорталася шалена компартійна критика роману. Атмосферу тодішніх часів, “времени лютого”, за Шевченком, яскраво унаочнює й наведений у спогадах артиста випадок із піснею О. Білаша на слова Д. Павличка “Україно моя” з

рядками: “Україно моя, Україно, я для тебе на світі живу”. Після прилюдного виконання цієї пісні Д. Гнатюка викликав до себе сам перший секретар ЦК Компартії України В. Щербицький і сказав, що “до них надійшло багато листів комуністів, які різко звинувачують мене в націоналізмі” [1, 155], та дав зрозуміти, що з цього будуть зроблені висновки.

Розділ “Буковинське відлуння в книзі та листах Валентини Гончар” збагачує студію низкою подробиць про поїздку письменника на Чернівеччину влітку 1983 р., в якій брала участь і його дружина, а ще – його “домашніми” характеристиками й деталями “державного” лікування в останні дні життя великого українця влітку 1995 р., про що йдеться в її мемуарах “Я повен любові... (Спомини про Олесья Гончара)” (2008).

Підсумовують дослідження Б. Мельничука розділи “Вулиця Олесья Гончара та інші знаки буковинської шани”, “Література” та “Зупинені миті

многотрудного життя”. Тут і словесні та фотографічні портрети названої ще 2008 року чернівецької вулиці, і обкладинка книжки О. Гончара, складеної зі щоденникових записів, – “Берегти світло в душі...”, яку взяв із собою в АТО й у вічність викладач Чернівецького університету, виходець із Хотинщини Леонід Дергач, і світлина видання “Циклон. Бригантина” румунською мовою (твори переклав Мірча Лютик), і матеріали літературної акції 3 квітня 2018 р. в Чернівецькому університеті, присвяченої столітньому ювілею письменника, і ще чимало іншого...

Через кілька місяців, що минули від появи книжки “Олесь Гончар і Буковина”, знаходяться нові матеріали, пов’язані з цією темою: то неопубліковані фотографії, то загублені читацькі листи, то фрагменти неопублікованих статей, то призабуті вірші... Чим видатніший письменник, тим більший резонанс залишає він після себе не тільки в центрі, а й у регіонах...

ЛІТЕРАТУРА

1. Вінок пам’яті Олесья Гончара: спогади. Хроніка / Упорядн.: В. Д. Гончар, В.Я. П’янов. – Київ: Укр. письменник, 1997. – 456 с.

Отримано 16 січня 2019 р.

Ольга Меленчук
м. Чернівці

Є ТАКА КРАЇНА – ЕПІСТОЛЯРІЯ

[Мацько В. Епістолярний материк: науково-популярне видання. – Том I. – Хмельницький: ФОП Цюпак А. А., 2018. – 448 с.]

Письмо – це дивні містерії, оточені німбом чогось чарівного.
Ольга Дучимінська (1883 – 1988)

Уже самим заголовком цієї ошатно оформленої едиції автор імпліцитно налаштовує читача на той, дещо незвичний “горизонт очікування” (термін Г.-Р. Яусса [5]), що моделюється як мистецьке сприйняття твору “у мить його появи” [2, 52]. Чіткіших обрисів означена інтенційність набуває в передмові “Письменницький епістолярій:

історико-літературний контекст” (с. 3–23), наснаженій щедрим фактажем і публіцистичною тональністю, що покликані потвердити зацікавлення найдавнішим, але не підвладним старінню жанровим різновидом художньо-документальної прози – епістолюю. В Україні, як принагідно зауважує В. Мацько, ще у XVIII ст.,